T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

COP31 TÜRKİYE ANTALYA

Sayı :30824082-610/ 17085405 21 Ekim 2026
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. km. No: 278 Çankaya / Ankara
İrtibat: Şube Müdürü-Haydar DEMİRER Tel: 410 14 57
Faks:418 74 63 e-posta: haydar.demirer@csb.gov.tr elektronik ağ: www.csb.gov.tr

DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERHAT EREN'İN
TBMM 7/47196 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

7/47196
GK 8

SORULAR

1) İSDEMİR Diyarbakır GES projesinin yer seçiminde hangi bilimsel, çevresel, sosyal ve planlama kriterleri esas alınmıştır?
2) Proje alanına alternatif olabilecek ve yerleşim alanları, orman alanları, mera alanları ile tarım arazileri üzerinde daha düşük çevresel etki oluşturabilecek farklı sahalar değerlendirilmiş midir? Değerlendirilmiş ise hangi alanlar incelenmiş, hangi gerekçelerle uygun bulunmamıştır?
3) Bakanlığınız tarafından proje alanının Dicle ilçe merkezi ile Yeşilsırt, Bağlarbaşı, Taşağıl ve Biçer mahallelerine olan yakınlığı dikkate alınarak çevresel ve sosyal etkiler yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmış mıdır? Yapılmış ise sonuçları nelerdir?
4) ÇED raporunda belirtilen orman alanları, tarım arazileri, çayır-mera alanları ve içme- kullanma suyu uzun mesafeli koruma alanlarına ilişkin Bakanlığınızın değerlendirmesi nedir? Bu alanların korunmasına yönelik ilave tedbirler öngörülmüş müdür?
5) Proje alanı ve yakın çevresinde bulunan flora ve fauna türleri ile biyolojik çeşitlilik unsurlarına ilişkin hangi tespitler yapılmıştır? Koruma altındaki veya hassas türlerin etkilenmesini önlemek amacıyla hangi tedbirler alınacak, uygulama sürecinde biyolojik çeşitlilik izleme programı yürütülecek midir?
6) Proje alanı ve yakın çevresinde mevcut veya planlanan diğer enerji, madencilik ya da altyapı yatıranları dikkate alınarak kümülatif çevresel etki değerlendirmesi yapılmış mıdır? Yapılmış ise ulaşılan sonuçlar nelerdir?
7) ÇED raporunda yer verilen iklim değişikliği, sera gazı emisyonları ve taşkın riski değerlendirmeleri kapsamında projenin iklim kaynaklı risklere karşı dayanıklılığı nasıl analiz edilmiştir? Bu risklere karşı hangi önleyici tedbirlerin uygulanması planlanmaktadır?
8) İnşaat sürecinde sıyrılacak bitkisel toprağın korunması, depolanması ve yeniden kullanılması ile proje ömrünün sonunda sahanın rehabilitasyonu ve restorasyonuna ilişkin hangi yükümlülükler öngörülmüştür? Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi nasıl denetlenecektir?
9) İnşaat ve işletme dönemlerinde oluşacak gürültü, toz, emisyon ve ağır vasıta trafiğinin çevredeki yerleşim alanları üzerindeki etkileri hangi modelleme ve analizlerle değerlendirilmiştir? Bu etkilerin sınır değerlerin altında tutulması amacıyla hangi tedbirler alınacaktır?
10) Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısında yurttaşlar tarafından dile getirilen görüş, itiraz ve önerilerden hangileri nihai ÇED raporuna yansıtılmıştır? Bu görüşler doğrultusunda projede herhangi bir değişiklik yapılmış mıdır?

CEVAPLAR

1,2) Bahse konu projenin Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun 07/12/2023 tarih ve 12227-27 sayılı kararı ile proje alanının yer değişikliği talebi uygun bulunmuş olup, proje santral sahası köşe koordinatları ve teknik detaylar çağrı mektubu eki teknik değerlendirme raporunda yer almaktadır. Bu kapsamda proje alanı Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı Enerji İşleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiştir.

3) Projenin Nihai ÇED Raporu III.3.Projenin Sosyo-Ekonomik Çevre Üzerine Etkileri başlığı altında değerlendirmeler yapılmıştır. Söz konusu proje ile enerji üretimi hedeflemekte olup; hem bölgedeki enerji ihtiyacına fayda sağlayacak, projenin yapımı ile yöre halkına iş imkânı sağlanacaktır. Projenin gerçekleşmesi ile birlikte yöre ve ülke ekonomisine katkı sağlanacaktır.

4) Bakanlığımız (ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü); gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları yürütmekle yükümlüdür.

Bakanlığımızda yürütülen ÇED sürecinde, ÇED Yönetmeliği'nin üçüncü bölümü çevresel etki değerlendirmesi sürecinin başlatılması ve komisyonun kuruluşu başlığı altında yer alan 8. maddesinin (4). fıkrasında; "*inceleme sonucunda dosyanın uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur.*" hükmü gereğince, söz konusu hüküm doğrultusunda, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projeye ait dosyanın, proje kapsamında hazırlanacak olan her türlü bilgi ve dokümanın incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla; ÇED Başvuru Dosyasındaki bilgiler de göz önünde bulundurularak; ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur.

Bakanlığımıza ÇED başvuru yapan her projede olduğu gibi_"İsdemir Diyarbakır GES" projesi ile ilgili olarak yürütülen ÇED süreci içerisinde, ÇED Yönetmeliği kapsamında, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projenin çevre ve insan sağlığına, yerleşim yerlerine, tarım alanlarına, tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerine, bütün canlı ekosistemi üzerindeki etkileri gerek Bakanlığımızca gerekse İnceleme Değerlendirme Komisyon üyesi olan kurum/kuruluşlar tarafından detaylı bir şekilde incelenmiş, kurumların kendi mevzuatları açısından değerlendirilmiş ve uygun görüş alınmıştır.

5) Bakanlığımızda yürütülen ÇED sürecinde, ÇED Yönetmeliği'nin üçüncü bölümü çevresel etki değerlendirmesi sürecinin başlatılması ve komisyonun kuruluşu başlığı altında yer alan 8. maddesinin (4). fıkrasında; "*inceleme sonucunda dosyanın uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur.*" hükmü gereğince, söz konusu hüküm doğrultusunda, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projeye ait dosyanın, proje kapsamında hazırlanacak olan her türlü bilgi ve dokümanın incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla; ÇED Başvuru Dosyasındaki bilgiler de göz önünde bulundurularak; ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur.

Proje alanı ve yakın çevresinde bulunan flora ve fauna türleri ile biyolojik çeşitlilik unsurlarına ilişkin koruma altındaki veya hassas türlerin etkilenmesini önlemek amacıyla alınacak tedbirler içeren Biyolojik Çeşitlilik Raporu hazırlanarak komisyon üyesi Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) tarafından uygun görülmüş ve olumlu kurum görüşü alınmıştır.

6) Yaygın olarak bilinen tanımıyla Kümülatif Etkinin; "*bir eylemin (proje, proje faaliyeti) geçmişteki, mevcut veya gelecekteki başka insan faaliyetleri ile birlikte çevrede yol açtığı değişiklikler*" şeklinde ifade edilmektedir. Basit şekliyle kümülatif etkiler; "*birden fazla projenin birleşik etkilerinin sebep olduğu, çevresel ve toplumsal etkilerin alıcılar üzerindeki potansiyel etkileridir.*" Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirmesi (KÇED olarak anılacaktır) ise, çevre üzerindeki bu potansiyel etkilerin tamamının ele alındığı çalışmalar bütününü ifade eder. Bilindiği üzere Ülkemizde proje düzeyindeki ÇED, ÇED Yönetmeliği'nin yürürlüğe girdiği 1993 yılından bu yana uygulanmaktadır.

ÇED olumlu kararına altlık teşkil eden Nihai ÇED Raporunda; gürültü, toz emisyonu, hava kalitesi vs. çevresel etkiler kümülatif olarak değerlendirilmiş olup; raporda yer almaktadır.

7) Sera gazı emisyonları; Nihai ÇED Raporunun muhtelif başlıklar altında irdelenmiş olup, tesis faaliyetlerinde; 17.05.2014 tarihinde 29003 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun hareket edileceği taahhüt altına alınmıştır.

Taşkın riski değerlendirmesi ile ilgili olarak Nihai ÇED Raporunda muhtelif başlıklar altında DSİ Genel Müdürlüğü tarafından talep edilen hususlar ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Ayrıca; dere yatakları ile ilgili yapılacak iş ve işlemlerde (Mülga) Başbakanlığın, 2006/27 sayılı "Dere Yatakları ve Taşkınlar" konulu Genelgesi ve 03.05.2019 tarih ve 30763 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Taşkın ve Rüsubat Kontrolü Yönetmeliği'nde" yer alan hususlara uyulacağı taahhüt altına alınmıştır.

8) Nihai ÇED Raporunun III.2.15. İşletme faaliyete kapandıktan sonra olabilecek ve süren etkiler ile bu etkilere karşı yapılacak arazi ıslahı ve rehabilitasyon çalışmaları, İzleme ve kontrol programı, ömrünü tamamlamış olan panellerin geri kazanımı veya geri dönüşümüne ilişkin bilgi, çevreyi etkileyebilecek olası sorunların belirlenmesi, alıcı ortamla etkileşimi, kümülatif etkilerin belirlenmesi, olabilecek olumsuz etkilerinin azaltılması için alınacak önlemler, başlığı altında işletme sonrası sahanın rehabilitasyon ve restorasyonuna ilişkin yapılacak iş ve işlemler taahhüt altına alınmıştır.

Bitkisel toprağın, saklanması, yeniden kullanılması, korunması depolanması hususlarında nihai ÇED Raporunda gerekli taahhütler yer almaktadır.

ÇED Olumlu Kararı sonrasında nihai ÇED Raporunda/proje tanıtım dosyasında yer alan taahhütlere ilişkin denetimler gerek Bakanlığımız gerek Valilik (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) tarafından gerçekleştirilmektedir.

9) Proje kapsamında kullanılacak makine ve ekipmanların 500-4000 Hz arasındaki dört oktav bandındaki toplam ses gücü düzeylerinin hesaplaması için; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Açık Alanda Kullanılan Teçhizat Tarafından Oluşturulan Çevredeki Gürültü Emisyonu ile İlgili Yönetmelik"in müsaade edilen ses güç seviyeleri ve gürültü işaretlemesi ve standartlar adlı 5. maddesinde verilen formüller kullanılmıştır.

Nihai ÇED Raporunda; arazi tesviyesi işlemleri dahilinde yapılacak bütün çalışmaların aynı zaman diliminde gerçekleştirileceği (en kötü senaryo) göz önüne alındığında oluşacak toz emisyonu kontrollü durum için 0,92 kg/saat olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla "SKHKKY" Ek-2'de de belirtildiği üzere; yeni kurulacak tesisler için, Ek-2'de belirtilen kirletici kütlesel debilerinin aşılması halinde, tesis etki alanında uluslararası kabul görmüş bir dağılım modeli kullanımıyla "Hava Kirlenmesine Katkı Değerinin Hesaplanmasına gerek duyulmadığı belirtilmiştir.

10) Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısında yöre halkı tarafından sunulan görüş, öneri ve itirazlar hakkında gerekli çalışmaların yapılması ve Nihai ÇED Raporunda dikkate alınarak önlemleri ile birlikte değerlendirilmesi amacıyla ÇED çalışmalarını yürüten danışman firmaya ve İnceleme Değerlendirme Komisyon üyelerine bildirilmiştir.

Bununla birlikte; halktan gelen görüş ve öneriler Nihai ÇED Raporu "BÖLÜM VI: Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı İle Paydaş Katılım Planı" başlığı altında değerlendirmeye alınmıştır.